

Parsifal

OPERA BALLET
VLAANDEREN /
SUSANNE KENNEDY /
MARKUS SELG

Innerlijke reis door een digitale wereld

Ansala Ball

Gezien op 26 september 2025
Vlaamse Opera Gent
RECENSIEWORKSHOP
CON BRIO

De ‘Parsifal’ van regisseur Susanne Kennedy en multidisciplinair kunstenaar Markus Selgs ontvouwt zich als een videospel uit het begin van de jaren 2000, vormgegeven door de implementatie van AI-technologieën. Voorts leunen Kennedy en Selg dicht aan bij de oorspronkelijke ideeën van Wagner. Maar zijn die twee wel verenigbaar? Belemmert de technologie niet juist de innerlijke reis die Wagner beoogt?

06 NOVEMBER 2025

Vanuit een pov-shot (een camera-standpunt waarbij je als het ware door de ogen van een personage kijkt, red.) dat het hele toneel vult, dwaalt de toeschouwer door een landschap van ruwe pixels. De digitale beelden brengen je terug naar jeugdige jaren waarin je – over de schouder van je grote broer – meekeek terwijl hij ervoor zorgde dat Link prinses Zelda redde uit de klauwen van Ganondorf (*The Legend of Zelda*, 1986). In vergelijking met Link heeft Parsifal een ietwat andere quest.

Zijn queeste behelst zijn spirituele groei van een naïeve dwaas tot een zuivere ridder. Hiervoor moet hij de verleiding van ‘wilde vrouw’ Kundry weerstaan. Door de Heilige Speer vervolgens terug te brengen naar de Graalgemeenschap kan hij de gewonde koning Amfortas genezen. Wagner legt specifiek de focus op de innerlijke ontwikkeling van Parsifal. Die ontwikkeling ligt dicht bij het wereldbeeld van de Duitse filosoof Arthur Schopenhauer waarin het leven een keten van lijden is, veroorzaakt door wil en verlangen. Parsifal overwint zijn persoonlijke verlangen en kan het lijden van Amfortas als dat van zichzelf ervaren. Zijn heldendaad manifesteert zich niet door het gebruik van een zwaard, maar in zijn mededogen. Zijn innerlijke reis maakt hemzelf waardig om koning te worden.

**De overvloedige aanwezigheid van beelden
maakt het moeilijk om te focussen op de
handelingen en gebeurtenissen op de scène.**

Wagners 'Parsifal' is een soep van verschillende ideologische ingrediënten. Niet enkel de filosofie van Schopenhauer klinkt mee maar ook het christendom, oosterse filosofie en mystieke rituelen. Wagner beschouwde 'Parsifal' niet als vermaak voor het publiek maar als een inwijding: een muzikale ervaring waarin de kijker Parsifals spirituele reis mee beleeft. Het noemde het een *Bühnenweihfestspiel*, een 'toneelwijdingsfeestspel'. Kennedy en Selg hebben in de partituur van Wagner niets geknipt of veranderd en zijn erg dicht gebleven bij dit concept. Zo wordt de scène overspoeld met religieuze en sacrale objecten. Het rituele krijgt ook vorm door een groep performers die repetitieve handgebaren uitvoert, zonder verwijzing naar specifieke geloofsovertuigingen.

De innerlijke reis gegenereerd door AI

Kennedy en Selg tonen dat binnen opera als opus verschillende kunstvormen kunnen versmelten, en op welke manier hiermee kan worden geëxperimenteerd. Selg liet AI vijf uur aan felgekleurde videobeelden genereren die het volledige scènebeeld vullen. De beelden zijn (misschien wel intentioneel) onlogisch of onvolledig. Zo vliegt er een grote zwaan zowel naar je toe als van je weg. Daarbij vallen de projecties soms ook over de zangers heen, waardoor het onderscheid tussen mens en machine vervalst. Het maakt het moeilijk voor het menselijk brein om te registreren wat er precies gebeurt.

Tegelijkertijd zijn deze beelden ook erg dwingend. Hun overvloedige aanwezigheid maakt het moeilijk om te focussen op de handelingen en gebeurtenissen op de scène. Je weet niet waarnaar je kijkt, noch waar je naar moet kijken. Het levert een paradoxale ervaring op. Enerzijds word je als toeschouwer onderdeel gemaakt van een wereld, anderzijds ga je je door de overvloed aan prikkels juist afzetten tegen dit zuigend effect. Hierdoor blijft een echte innerlijke reis uit.

Muzikale geloofwaardigheid

De muziek is van hoog niveau, dat blijkt al uit de prestatie van de Amerikaanse tenor Christopher Sokolowski. Het feit dat hij op drie weken tijd de titelrol heeft ingestudeerd maar ook de geloofwaardigheid van zijn spel doen ons bijna geloven dat hij een reine dwaas is. Tijdens de eerste akte, bij de onthulling van de Heilige Graal in de Graalburcht, zet het mannenkoor van Opera Ballet Vlaanderen in met krachtige en overtuigende zang. De energie van de zangers lijkt een hogere macht te willen bereiken. Wanneer het vrouwenkoor vanuit het amfitheater reageert met zachte, engelachtige stemmen, is de transcendente reis een feit: ultieme onderdompeling in de muziek van Wagner. Dit alles met dank aan Alejo Pérez, die met Wagners 'Parsifal' zijn laatste opera bij OBV dirigeert.

Misschien fungeert AI in deze voorstelling wel als een waarschuwing: dat zij onze spiritualiteit in de weg staat.

AI bij al blijft deze encensering van 'Parsifal' verwarrend. Het lijkt alsof er veel mogelijkheden en kansen zijn onbenut gelaten. Niet alleen in het religieus-mystieke, maar ook op het vlak van gamification en in de benadering van het publiek. Enerzijds gaan Kennedy en Selg mee in Wagners immersieve reis door een wereld te creëren die ons volledig binnenzuigt. Anderzijds belemmert juist het gebruik van AI die ervaring via een tsunami aan digitale betekenissen die niet altijd te plaatsen zijn. Technologie lijkt een obstakel te vormen voor de spirituele beleving die Wagner beoogde. Wil Kennedy met deze verwarring en overprikkeling juist wijzen op het effect van AI op mens en maatschappij?

Misschien fungeert AI in deze voorstelling wel als een waarschuwing: dat zij onze spiritualiteit in de weg staat.